

DECIZIE

08 februarie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al
Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul

judecătorii

Ion Druță

Mariana Pitic

Iurie Bejenaru

Nicolae Craiu

Maria Ghervas

examinând recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Lidia Ciorba
împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, Casei Teritoriale de Asigurări
Sociale Anenii Noi și Gospodăriei Țărănești „Nicolai Creciun” cu privire la
contestarea actului administrativ,

împotriva deciziei din 03 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care
s-a admis apelul declarat de către Lidia Ciorba, s-a casat integral hotărârea din
03 mai 2018 a Judecătoria Anenii Noi, sediul Central și s-a emis o nouă hotărâre de
admitere parțială a acțiunii,

constată:

La 05 martie 2018 Lidia Ciorba a depus cerere de chemare în judecată
împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale (în continuare CNAS), Casei
Teritoriale de Asigurări Sociale Anenii Noi (în continuare CTAS Anenii Noi) și
Gospodăriei Țărănești „Nicolai Creciun” (în continuare GȚ „Nicolai Creciun”) cu
privire la obligarea luării în calcul la stabilirea pensiei pentru limita de vârstă a
stagiului de cotizare pentru perioada 02 martie 1999 – 01 iunie 2002, când a activat
la GȚ „Nicolai Creciun” și obligarea GȚ „Nicolai Creciun” de a achita
contribuțiile de asigurare în beneficiul CNAS pentru perioada 02 martie 1999-01
iunie 2002.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că la atingerea plafonului de vârstă
pentru stabilirea pensiei, a prezentat la CTAS Anenii Noi documentele necesare
pentru stabilirea pensiei pentru limita de vârstă. A menționat că la 13 septembrie
2017 a primit de la CTAS Anenii Noi un răspuns, prin care i-a fost comunicat
faptul că perioada de activitate în cadrul GȚ „Nicolai Creciun” între anii 1999-
2002 nu a fost inclusă la calcularea stagiului total de cotizare, deoarece declarația
persoanei asigurate cu informația privind venitul asigurat, contribuțiile de asigurări

sociale datorate de angajator precum și transferate la bugetul asigurărilor sociale de stat pentru perioada dată, nu a fost prezentată de către GȚ „Nicolai Creciun”.

Reclamanta a specificat că înscrisurile din carnetul de muncă confirmă faptul că în perioada anilor 02 martie 1999 – 01 iunie 2002 a activat la GȚ „Nicolai Creciun”. Prin urmare, obligația de achitare a contribuțiilor de asigurări sociale a fost a angajatorului și anume a GȚ „Nicolai Creciun”.

Prin hotărârea din 03 mai 2018 a Judecătorei Anenii Noi, sediul Central s-a respins ca tardivă acțiunea depusă de către Lidia Ciorba. (f.d. 34, 39-40)

Prin decizia din 03 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de către Lidia Ciorba, s-a casat integral hotărârea din 03 mai 2018 a Judecătorei Anenii Noi, sediul Central și s-a emis o nouă hotărâre de admitere parțială a acțiunii depuse de către Lidia Ciorba. S-a obligat CNAS, prin intermediul CTAS Anenii Noi, să ia în calcul la stabilirea și calcularea pensiei pentru limita de vârstă a Lidiei Ciorba stagiul de cotizare pentru perioada de muncă în GȚ „Nicolai Creciun” 02 martie 1999-01 iunie 2002. S-a respins ca nefondat capătul de cerere cu privire la obligarea GȚ „Nicolai Creciun” să achite contribuțiile de asigurare în beneficiul CNAS pentru perioada de muncă 02 martie 1999 – 01 iunie 2002. (f.d. 69, 70-74)

La 21 noiembrie 2018 Casa Națională de Asigurări Sociale a declarat recurs împotriva deciziei din 03 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei, cu emiterea unei hotărâri de menținere a hotărârii instanței de fond din 03 mai 2018 sau emiterea unei hotărâri noi. (f.d.76-80)

În motivarea cererii de recurs recurenta a invocat că instanța de apel a interpretat în mod greșit legea și în acest sens a aplicat eronat normele de drept procedural și material, a apreciat unilateral și arbitrar materialul probatoriu, ceea ce a dus la soluționarea greșită a cauzei. Instanța de apel nu a luat în considerație la emiterea deciziei sale că acțiunea Lidiei Ciorba este depusă cu încălcarea termenului de prescripție. CTAS Aneni Noi la 13 septembrie 2017 i-a comunicat Lidiei Ciorba refuzul de a include în stagiul de cotizare la calcularea pensiei perioada de activitate 1999-2002 în cadrul GȚ „Nicolae Creciun”. Cu toate acestea, Lidia Ciorba și-a manifestat dezacordul cu decizia luată de CTAS Anenii Noi abia la 05 martie 2018, prin depunerea cererii de chemare în judecată, peste termenul de prescripție de 30 de zile. Instanța de apel nu a luat în considerație nici faptul că începând cu 01 ianuarie 1999 dovada stagiului de cotizare al oricărei persoane se face pe baza datelor din contul personal al acesteia, angajatorul având obligația impusă de lege să prezinte la timp și corect declarațiile 1 BASS și REV 5 către Casa Națională, în care sunt reflectate venitul asigurat al persoanei angajate și contribuțiile de asigurare sociale achitate. La caz, se constată că angajatorul Lidiei Ciorba - GȚ „Nicolae Creciun” nu și-a onorat obligațiile de a prezenta organului de asigurare socială declarațiile privind venitul asigurat al Lidiei Ciorba. Respectiv datele din contul personal al intimitei lipsesc în Registrul de stat al evidenței individuale în sistemul public de asigurări sociale, din acest motiv perioada de activitate a Lidiei Ciorba la GȚ „Nicolae Creciun” nu a fost inclusă la calcularea pensiei.

La 27 decembrie 2018 Lidia Ciorba a depus referință, solicitând ca cererea de recurs declarată de către CNAS să fie considerată inadmisibilă. (f.d.85)

În conformitate cu art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Materialele cauzei atestă că decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată la 03 octombrie 2018, CNAS a declarat recurs la 21 noiembrie 2018, în termen.

În conformitate cu art. 439, alin. (2) al Codului de procedură civilă după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție prin încheierea din 23 ianuarie 2019 a considerat recursul admisibil.

Articolul 441 Cod de procedură civilă stipulează că în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Conform art. 442, alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 445 alin.(1) lit. c) Cod de procedură civilă instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea deciziei instanței de apel și restituirea pricinii spre rejudecare în instanța de apel din considerentele ce urmează.

În conformitate cu prevederile art.25, alin.(1) Cod de procedură civilă instanța trebuie să cerceteze direct și nemijlocit probele, să asculte explicațiile părților și intervenienților, depozițiile martorilor, concluziile expertului, consultațiile și explicațiile specialistului, să ia cunoștință de înscrisuri, să cerceteze probele materiale, să audieze înregistrările audio și să vizioneze înregistrările video, să emită hotărârea numai în temeiul circumstanțelor constatate și al probelor cercetate și verificate în ședință de judecată.

Conform prevederilor art.26, alin.(1) și (2) Cod de procedură civilă procesele civile se desfășoară pe principiul contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale. Contradictorialitatea presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu cauza dată judecării și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței.

În conformitate cu art. 238 alin. (2) Cod de procedură civilă completul de judecată deliberează, sub conducerea președintelui ședinței, toate problemele prevăzute de lege care urmează să fie soluționate, apreciază probele, determină circumstanțele și caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă

soluționării cauzei și admiterea acțiunii. Fiecare problemă urmează să fie pusă astfel încât să se poată da un răspuns afirmativ sau negativ.

Din speță rezultă că Lidia Ciorba la atingerea plafonului de vârstă pentru stabilirea pensiei a prezentat la CTAS Anenii Noi cererea cu documentele necesare pentru stabilirea pensiei, pentru limita de vârstă, conform Legii nr.126 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii.

La 13 septembrie 2017 CTAS Anenii Noi a comunicat Lidiei Ciorba că la calcularea pensiei pentru limită de vârstă perioada de activitate 1999-2002 în cadrul GȚ „Nicolai Creciun” nu a fost inclusă la calcularea stagiului total de cotizare, deoarece declarația persoanei asigurate cu informația privind venitul asigurat, contribuțiile de asigurări datorate de angajator precum și transferurile la bugetul asigurărilor sociale de stat pentru perioada dată nu au fost prezentate de agentul economic GȚ „Nicolai Creciun”.(f.d.4)

Lidia Ciorba, nefiind de acord cu refuzul CTAS Anenii Noi din 13 septembrie 2017 de a include în stagiul total de cotizare și perioada activității în GȚ „Nicolai Creciun”, la 05 martie 2018 s-a adresat cu acțiune în instanța de judecată, solicitând obligarea CNAS să includă în stagiul total de cotizare perioada de activitate în GȚ „Nicolai Creciun” 02 martie 1999 – 01 iunie 2002, iar GȚ „Nicolai Creciun” să fie obligată la achitarea în contul CNAS a contribuțiilor de asigurări sociale pentru această perioadă. (f.d.2)

În cadrul dezbatărilor judiciare în instanța de fond CNAS a invocat termenul de prescripție, indicând că cererea de chemare în judecată este depusă peste termenul legal, iar GȚ „Nicolai Creciun” a pledat pentru lipsa de datorii față de fondul social .(f.d.11, 14)

Instanța de fond judecătoria Anenii Noi prin hotărârea din 3 mai 2018 a respins acțiunea ca tardivă.

Instanța de apel a admis apelul declarat de Lidia Ciorba, a casat hotărârea primei instanțe și a emis o nouă hotărâre de admitere parțială a acțiunii. A obligat CNAS, prin intermediul CTAS Anenii Noi, să ia în calcul la stabilirea și calcularea pensiei pentru limita de vârstă a Lidiei Ciorba stagiul de cotizare pentru perioada de muncă în GȚ „Nicolai Creciun” 02 martie 1999-01 iunie 2002. A respins ca nefondat capătul de cerere cu privire la obligarea GȚ „Nicolai Creciun” să achite contribuțiile de asigurare în beneficiul CNAS pentru perioada de muncă a Lidiei Ciorba 02 martie 1999 – 01 iunie 2002.

CNAS a contestat cu recurs decizia instanței de apel, invocând tardivitatea acțiunii depuse de Lidia Ciorba față de CNAS și temeinicia acțiunii depuse împotriva GȚ „Nicolai Creciun” .

Analizând argumentele recursului în raport cu probele din dosar, instanța de recurs constată neclară concluzia instanței de apel privitor la termenul depunerii acțiunii de către Lidia Ciorba împotriva CNAS.

Din probele prezentate în dosar rezultă cert că refuzul CTAS Anenii Noi de a include în stagiul de muncă al Lidiei Ciorba perioada de activitate la GȚ „Nicolai Creciun” a fost recepționat de către reclamantă la 13 septembrie 2017. Acest fapt este expres menționat și în cererea de chemare în judecată.(f.d.2)

Însă, după cum se poate observa, Lidia Ciorba a depus prezenta cerere de chemare în judecată la 05 martie 2018. (f.d.2) Un simplu calcul demonstrează că cererea de chemare în judecată a fost depusă aproximativ peste 5 luni de la

recepționarea răspunsului de la CTAS Anenii Noi, fără o solicitare din partea reclamantei de repunere în termen a acțiunii date.

Instanța de apel a considerat depunerea cererii în termen, invocând Recomandarea CSJ nr.25 privind calitatea pârâtului în litigiile despre dreptul la pensie și anume că respectarea ordinii prealabile în funcție de dorința reclamantului, așa cum prevede art.40 din Legea nr.156 din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, nu va condiționa pierderea termenului de prescripție extensivă.

Se pare că instanța de apel nu s-a clarificat dacă Lidia Ciorba a depus cererea în instanță la 05 martie 2018 ca urmare a respectării procedurii prealabile sau ca urmare a altor factori.

În cererea de apel Lidia Ciorba a indicat că acțiunea este depusă repetat și că anterior a depus acțiunea în termen, la 25 septembrie 2017, însă prin încheierea din 20 februarie 2018 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul Central instanța de judecată a încetat procesul pe motivul că CTAS Anenii Noi nu are calitate de persoană juridică și nu poate fi parte la proces.(f.d.42)

Instanța de apel nu a verificat dacă reclamanta a beneficiat de o procedură prealabilă în sensul art.40 al Legii nr.156 din 14 octombrie 1998 sau într-adevăr a depus anterior vre-o cerere de chemare în judecată privitor la același obiect, dacă a fost contestată încheierea de încetare a procesului, dacă prezenta acțiune este depusă în termen sau nu, la materialele dosarului lipsind copia cererii depuse la 25 septembrie 2017, încheierea din 20 februarie 2018 a Judecătoriei Anenii Noi, sediul Central de încetare a procesului precum și vreo eventuală cerere de repunere în termen.

Faptul depunerii cererii în instanță și încetarea procesului nu poate fi interpretat prin prisma Recomandării nr.25 ca respectarea procedurii prealabile. Prin urmare, instanța de apel trebuia să cerceteze acest aspect și să dea o apreciere reieșind din situația reală și probele cercetate. La moment concluziile instanței de apel cu privire la termenul de depunere a cererii de chemare în judecată sunt premature, instanța de recurs fiind în imposibilitate să înlăture aceste lacune, motiv pentru care cauza urmează să fie remisă la rejudecare.

CNAS a criticat soluția instanței de apel și în partea respingerii acțiunii față de GȚ „Nicolai Creciun”, indicând că gospodăria țărănească nu și-a îndeplinit obligațiile privind achitarea contribuțiilor sociale pentru angajata Lidia Ciorba.

Analizând argumentele recursului în raport cu probele cercetate, instanța de recurs consideră și în această parte soluția instanței de apel este pripită.

Conform prevederilor art.57, alin.(3) din Legea nr.489-XIV din 08 iulie 1999 privind sistemul public de asigurări sociale angajatorii persoane fizice și juridice sunt obligați să pună la dispoziția Casei Naționale și a structurilor ei teritoriale datele și documentele necesare atribuirii codului personal de asigurări sociale, ținerii evidenței stagiului de cotizare și plății contribuțiilor de asigurări sociale conform unei metodologii elaborate de Casa Națională.

Din dosar rezultă că CNAS nu a inclus în stagiul Lidiei Ciorba anii 1999-2002 activați în GȚ „Nicolai Creciun” pe motiv că declarația persoanei asigurate cu informația privind venitul asigurat, contribuțiile de asigurări datorate de angajator precum și transferurile la bugetul asigurărilor sociale de stat pentru perioada dată, nu au fost prezentate de agentul economic GȚ „Nicolai Creciun”.

Instanța de apel a considerat că GȚ „Nicolai Creciun” nu are careva datorii față de CNAS pentru perioada anilor 1999-2002, făcând trimitere la dispozițiile anexate la f.d. 24-30. Dispozițiile anexate nu demonstrează că în fondul social au fost vărsate sumele care constituie contribuțiile de asigurări datorate de angajator pentru angajata Lidia Ciorba pentru anii 1999-2002. Din textul lor rezultă că sunt dispoziții de plată a cotelor de asigurări sociale cumulative pentru anul 2002.

Totodată, se poate observa că GȚ „Nicolai Creciun” nu a prezentat careva acte ce ar confirma faptul pentru care persoane s-a achitat fondul social în anii 1999-2002. Mai mult ca atât, la materialele dosarului lipsește și dovada că suma achitată de către angajator a acoperit datoria pentru toate persoanele angajate, inclusiv pentru Lidia Ciorba, ori GȚ „Nicolai Creciun” nu a indicat câți angajați aveau gospodăria și care era fondul de salarizare.

În cadrul ședinței de judecată în instanța de fond administratorul GȚ „Nicolai Creciun” a menționat că declarația privind calcularea cotizațiilor sociale pentru persoana angajată Lidia Ciorba nu a fost prezentată la CNAS, deși legea, prin care angajatorul a fost obligat să facă această declarație, a intrat în vigoare în anul 1999. Gospodăria a făcut aceste declarații abia în anul 2005, când Lidia Ciorba nu mai activa în gospodărie. Declarațiile s-au făcut numai pentru persoanele angajate la situația anului 2005. (f.d.12)

Astfel, se reliefează o incertitudine cu referire la faptul dacă angajatorul a vărsat în fondul social contribuțiile sociale pentru angajata Lidia Ciorba.

Lacunele depistate în cadrul judecării recursului nu pot fi înlăturate de către instanța de recurs.

Fiind prezente motivele de casare a deciziei, prevăzute de art. 432 Cod de procedură civilă Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit va admite recursul declarat, va casa decizia instanței de apel cu remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel

La rejudecarea pricinii, instanța urmează să țină cont de omisiunile indicate în prezenta decizie, să verifice toate circumstanțele ce prezintă importanță pentru soluționarea corectă a litigiului, să aprecieze sub toate aspectele, complet și obiectiv, conform exigențelor art. 130 Cod de procedură civilă probele administrate în dosar și, în dependență de situația stabilită, să adopte o hotărâre legală și întemeiată.

Instanțele de judecată urmează să țină cont de prevederile art. 118 alin. (1) Cod de procedură civilă, potrivit căruia fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale. Instanța, totodată, va ține cont de faptul că este responsabilă de determinarea definitivă a circumstanțelor care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei și că în acest sens poate fi propus părților să concretizeze pretențiile, să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii pentru a se convinge de veridicitatea lor.

Prin urmare, la rejudecarea pricinii instanța de apel urmează să verifice dacă acțiunea Lidiei Ciorba este depusă în termen și dacă GȚ „Nicolai Creciun” a achitat integral datoria față de CNAS pentru contribuțiile sociale, inclusiv și pentru Lidia Ciorba.

Instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților

Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza *Garcia Ruiz vs. Spania*, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate obiecțiile formulate și probele prezentate de către părți, ceea ce în speță lipsește.

Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza *Kaufman vs. Belgia*, 1986).

Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre.

În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza *Hiro Balani vs. Spania*, 1994).

Din considerentele menționate, pornind de la faptul că această eroare admisă la judecarea pricinii în instanțele ierarhic inferioare nu poate fi corectată de instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de CNAS și a casa integral decizia instanței de apel, cu remiterea pricinii civile la rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și rejudecând pricina, să emită o hotărâre întemeiată și legală.

În temeiul celor expuse, în baza art. 445 alin. 1, lit. c) Cod de procedură civilă Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Se casează integral decizia din 03 octombrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Lidia Ciorba împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Anenii Noi și Gospodăriei Țărănești „Nicolai Creciu” cu privire la obligarea luării în calcul la stabilirea pensiei pentru limita de vârstă a stagiului de

cotizare pentru perioada 02 martie 1999 – 01 iunie 2002 și obligarea GȚ „Nicolai Creciu” de a achita contribuțiile de asigurare în beneficiul Casei Naționale de Asigurări Sociale pentru perioada 02 martie 1999 - 01 iunie 2002, cu remiterea cauzei la rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Ion Druță

judecătorii

Mariana Pitic

Iurie Bejenaru

Nicolae Craiu

Maria Ghervas